

Гармаш О. Л.,

Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ АФІКСІВ В НАУКОВО-ТЕХНІЧНІЙ СФЕРІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Статтю присвячено дослідженню явища творення нових словотворчих елементів та висвітленню особливостей їх функціонування. Роль афіксів у формуванні лексичних неологізмів в англійській мові висвітлюється в статті під новим кутом.

Ключові слова: *неологізм, афікс, словотворчий елемент.*

The article focuses upon the phenomenon of making new word-building elements and their functioning. The role of affixes in forming lexical neologisms in English explicates from the new point of view.

Key words: *neologism, affix, word-building element.*

Англійська мова як провідна мова світу, в першу чергу реагує на зміни антропоцентричного характеру. Саме тому характерною ознакою сучасної науки про мову є інтенсивні пошуки в галузі неології. Значне прискорення темпів збагачення словникового складу обумовлюється, перш за все, домінуванням продуктивності словотвору серед інших шляхів мовних трансляцій. У конкретних дослідженнях, присвячених проблемам поповнення словникового складу англійської мови на сучасному етапі, розглядаються механізми творення нової лексики [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8].

Проте, у сучасній лінгвістиці продовжують залишатися актуальними питання, що стосуються виникнення нових словотворчих елементів та дослідження особливостей їх функціонування. Звідси впливає мета нашої роботи, що полягає у проведенні аналізу англомовних одиниць науково-технічної сфери, що утворились саме завдяки афіксації. Вказана мета обумовлює необхідність вирішення наступних задач: – розглянути механізми виникнення неоморфем; – розкрити дію механізму творення афіксальних похідних за аналогією; – окреслити явище складання афіксів як інноваційний спосіб поповнення вокабуляру англійської мови лексичними одиницями; – визначити можливість семантичної модифікації англомовних афіксальних морфем; – проілюструвати виникнення та функціонування складних дериваційних елементів як на морфологічно-му так і на лексичному рівнях мовної системи.

Арсенал нових дериваційних елементів в англійській мові постійно зростає. Розглядаючи механізм афіксації, слід відзначити те, що “матеріал” для його функціонування (словотворчі елементи) виникає за участі інших “бігенеративних” механізмів словотвірної системи (способів сло-

вотворення), серед яких значною продуктивністю відзначаються телескопія та словоскладання. До речі, самі морфологічні способи словотворення, на чолі яких постає афіксація постають у ролі “споживачів” словотвірних елементів, у зв’язку з чим їх можна вважати “моногенеративними”. Отже, способи телескопійної деривації та словоскладання можна вважати здібним так би мовити ²вторинно² генерувати нові дериваційні елементи. Це відбувається завдяки творенню нових мовних одиниць за аналогією, внаслідок чого цілий ряд інновацій-аналогів укладається в модель з константним компонентом. Так, наприклад, тільки в межах науково-технічної сфери особливо продуктивними виявляються афікси: –cyber-, –*holic*-, hyper-, –ware-, ego-, –friend-, –kill-, e-, eco-, tele-, google-, spam-, –able-, web-, –wiki-, micro-, –ization та ін.

Значна кількість нових дериваційних елементів, за нашими спостереженнями, має досить стійкі позиції щодо продукування інноваційних англомовних одиниць шляхом їх включення у процеси афіксально-го словотвору. В сучасній словотвірчій системі існують випадки, коли однакові за структурою мовні одиниці виникають практично одночасно. Такі випадки вважаємо доцільним іменувати “синхронними інноваціями”. У цьому разі є практично неможливим визначити первинну мовну одиницю, яка послугувала своєрідною моделлю для творення за аналогією.

Під цим кутом зору можна зробити висновок про те, що у ролі аналога для подальшої деривації може виступати як вже існуючий ряд інновацій конкретного типу (репрезентований “елементарною” моделлю), так і будь-яка конкретна одиниця, що є складовою дериваційного ряду. Реалізація останнього варіанту відбувається за умови відсутності моделі в когнітивній структурі носія мови, а також зумовлюється особливостями акту комунікації.

Так, практично синхронними інноваціями можна вважати численні новотвори, які були утворені за участю продуктивного словотвірчого елемента *cyber-*, наприклад: *cyberdisinhibition*, *cyberbalkanization*, *cyberchondria*, *cybergripping*, *cyberpark*, *cyberpiracy*, *cybervigilantism* та інші.

And “cyberdisinhibition” –being more willing to behave online in ways they wouldn’t in person – has both emboldened users and led them to inappropriate behavior. (RISMedia, November 23, 2009)

With online dating sites where searches can be tailored by age and income, e-mail forums for the most narrow band of subjects, bookmarked sites and even spam filters, the Web allows users to tailor the information they consume more than any other medium. Social scientists even have a term for it: cyberbalkanization. (The New York Times, January 25, 2004)

Cyberchondria, the deluded belief you suffer from all the diseases featured on the internet, is the latest condition to add to GPs’ workloads. (Sunday Times, April 2, 2000)

“Addresses ending in ‘sucks.com’ have become popular for so-called

cybergripping sites, where dissatisfied consumers can complain about businesses and their products and services. (The National Law Journal, September 4, 2000)

“A senior government official, B.V. Naidu, said on Friday that the Department of Electronics’ Software Technology Parks of India will set up a “**cyberpark**” to promote the growth of small and medium enterprises”. (Journal of Commerce, April 7, 1998)

“This was pretty much the case for Apple Computer Inc. when it discovered 16-year-old Calgary student Abdul Traya held title for the domain name appleimac.com, which he registered two months after Apple announced the iMac computer launch. Mr. Traya received a letter from Apple’s lawyer saying he committed an act of “blatant **cyberpiracy**” (The National Post, November 22, 2005).

Just as in the real world, **cybervigilantism** doesn’t always work out for the best. Executives at eBay argue that vigilantes – well intentioned as they might be – can wrongly disrupt legitimate deals. (The New York Times, March 28, 2004)

Дериваційний елемент -holic, за нашими спостереженнями, має досить стійкі позиції щодо продукування інновативних англомовних одиниць науково-технічної сфери. В наш час можна спостерігати функціонування таких одиниць спілкування, як **blogaholic**, **spendaholic**.

I will perooze the book, but I am a new **blogaholic** and can’t find time for lunch, much less time for the book...just yet. Then the guitar is impossible to put off also. Sleep is the victim (The New York Times, April 30, 2005).

She went on: “Have a terrible weight problem. I have family issues and problems. I’ve dealt with cancer, addiction. I’m a **spendaholic**, **shopaholic**, **chocaholic** and I’m in hock up to here” (The New York Times, September 16, 2003).

Афіксальний елемент **hyper**– також взяв участь у продукуванні таких інновацій науково-технічної сфери як **hyper-evolution**, **hyper-local**, **hypermilers**, **hyper-parenting** та ін.

However, even if this doesn’t prove the tipping point for **hyper-evolution**, prepare yourself for a weedier world (The Globe and Mail, February 17, 2007)

For example, “**hyper-local**” extensions of Rainbow’s News 12 regional-news networks are expected to be part of Cablevision’s digital offering. Rainbow is looking to make community news boiled down to the ZIP code level available on-demand to subscribers (Multichannel News, November 20, 2000).

She is part of a small and extremely dedicated group of drivers around the country who call themselves “**hypermilers**”. They almost exclusively drive hybrid vehicles, and their goal is simple: squeeze every mile they can out of each drop of gas (The Associated Press, May 29, 2007).

Вікііновації, що реалізують ціле коло понять, пов’язаних із електронною універсальною енциклопедією “*Wikipedia*”, завдячують своєю появою гавайському слову *wiki*, що дорівнює англомовному *quick*.

*The **wiki** first focused on its PeopleFinder database (a technology eventually adopted by Google) and then on ShelterFinder, one of the few comprehensive lists of shelter information available* (The New York Times, November 14, 2005).

Як засвідчують наведені нами приклади, запозичена одиниця не тільки зайняла стійку позицію у словниковому складі сучасної англійської мови, а й одночасно реалізується не тільки на лексичному, а й на морфологічному рівнях. Не зважаючи на власну, цілком інноваційну характеристику та напрямок функціонування, афікс **-wiki-** набуває все більшої актуальності та поєднує префіксо-суфіксальні властивості. За його участю останнім часом утворилась ціла низка англомовних інновацій, серед яких *wikiality*, *wikiwebsite*, *wikification*, *wikigroaning*, *wiki-type model* тощо.

*For one thing, “**wikiality**,” a Stephen Colbert-inspired “word of the year,” is a password that signals you are an irony insider. But beyond that, the **wikiwebsite** model, popularized by Wikipedia, is also emerging as a hot business tool* (U.S. News & World Report, August 28, 2006).

*So, Chevy marketers thought, let’s take this thing a notch further – let’s have an online contest to see who can create the best TV ad for the new Tahoe. The **wikification** of the 30-second spot – what could be more revolutionary than that?* (Wired, December 1, 2006).

Google also offers an answer site, but it differs significantly. *On Google, queries cost money, but are answered by a restricted group of experts. Yahoo relies more on a **Wiki-type model** in which the community polices itself by correcting errors it finds in others’ answers* (Technology News, December 9, 2005).

*To the surprise of nobody, it’s not the enlightenment philosopher. This is what we call “**wikigroaning**”: the art of highlighting Wikipedia’s bias toward things that don’t matter* (The Globe and Mail, June 15, 2007).

Поняття електронності певного об’єкту або операції наразі виражається за допомогою літерного префікса *e-*. За його участю було утворено цілу низку інновацій: *e-fence*, *e-thrombosis*, *eTextile*, *e-text*, *e-zine*, *e-cash*, *e-money*, *e-tailing*, *e-lance*, *e-conferences*, *e-voting*, *e-newsletters*, *e-cards*, *e-pinions*, *e-shop*; *e-list*; *e-load*; *e-books* та ін.

*That’s part of the appeal of an online auction to thieves, retail experts say. Criminals can “**e-fence**” stolen goods with virtual anonymity and little risk of being tracked, compared with the face-to-face transaction of selling the merchandise to a pawn shop or from the back of a truck* (The Virginian-Pilot, August 26, 2008).

*Spending all day at your desk and most of the evening in front of a computer could kill you, doctors warned yesterday. They have identified a new form of deep vein thrombosis called **e-thrombosis**, which can cause fatal blood clots* (Melbourne Herald Sun, April 22, 2006).

*Jones’ and Martin’s “**eTextile**”, which is being developed with the University of Southern California, is a prototype of a new breed of fabric that*

is woven not only for looks, but for computing power... (The Associated Press, November 27, 2002)

За участю афіксальної одиниці **Web-**, останнім часом можна зафіксувати утворення таких мовних інновацій як:

*FirstPhera is into **wedsites**-websites that are used by the couple to invite friends and relatives, post pictures, and blogs related to pre and post wedding events. These **wedsites** also help clients share stories, and view posted greetings from friends “and relatives”.* (The Economic Times, November 7, 2008)

*They are “**Websumers**” – to them the Internet is a one stop shopping place where you can get information, even if you can’t (or don’t) distinguish between partial vs. complete, authoritative vs. dubious, biased vs. unbiased, old vs. current, or accurate vs. in accurate information.”* (Computers in Libraries, May 1, 2001)

*“The latest challenge to that guarantee is ‘**Webjacking**,’ the nasty business of hackers hijacking legitimate Web pages and redirecting users to anywhere from pornography sites to sites set up for fraudulent business schemes.”* (InfoWorld, November 1, 2003)

*“Invisible tags sometimes called **Webbugs** are widely used in HTML e-mail by marketers and others to detect whether an individual has opened an e-mail message. The Congressional Privacy Caucus has announced plans to hold hearings to investigate the use of **Webbugs** later this month”* (The New York Times, February 5, 2001).

наш час відоме всім слово **Google** функціонує й у ролі словотворчого елементу. Унаочненням цього може послуговувати такі неологізми як: *googleability* та *Googlejuice*.

*News reports say that “**googleability**” is now a primary baby-naming requirement, which means that parents want names for their children which will work well for web searches: an unusual name that might figure among the first top 10 search results.* (Hindustan Times, May 14, 2007)

*Which sites, he wondered, had the most references, or links, from other sites (in today’s parlance, the most **Googlejuice**).* (The Search,” Portfolio Hardcover, September 8, 2005)

Проте, одиниця Google продовжує брати участь й в утворенні телескопних інновацій.

*Alexa’s offering may help “create an ecosystem (in search) where something can occur outside the **Googleverse**,” he said.* (Wired News, December 13, 2005)

Підкреслимо, що поняття продуктивності є безпосередньо пов’язаним із так званим феноменом “валентності”. На наш погляд, під валентністю складових елементів словникового складу сучасної англійської мови слід розуміти здатність цих одиниць реентранжуватися в інші складові системи. Тобто вони мають можливість бути включеними в подальші де-

риваційні кроки, дія яких забезпечується функціонуванням певного набору механізмів кожної системи-реципієнта.

Взявши до уваги динаміку зростання кількості афіксів у системі англійської мови, з еволюційної точки зору можна вважати процес поєднання афіксів цілком логічним. **Такий** мовний феномен досі науковцями не виділявся, і фактично може іменуватись *афіксоскладанням*, оскільки утворення нового слова фактично відбувається за допомогою складання двох словотворчих елементів. Так, шляхом композиції одиниць морфологічного рівня мовної системи *Euro-* та *-crat*, наразі функціонує мовна одиниця лексичного типу *Eurocrat*. Крім цього, за допомогою складання словотворчих елементів були утворені лексичні одиниці: *videophilia*, *weblish*, *surgiholic*, *bionomics*, *edubabble*, *Enronomics*, *Enronitis*, *cyberholic*, **webaholic**, **infoholic** та інші.

Only 25 percent of the population – down 18 percent – participates in an outdoor activity. Scientists call it “videophilia” – a way of life connected to computers, video games and TV. (Grand Rapid Press, March 16, 2008)

The internet and e-mail have already spawned their own words and grammar which has been dubbed “weblish”. (Sunday Times, May 13, 2001)

“Some are patients Sevinor dubs “surgiholics,” who “start at the top, work their way down, and repeat everything. No matter how many procedures they have, it’snotenough” (The Chattanooga Times, May 9, 1996).

***Bionomics** will flourish as an academic discipline because as the two worlds merge, economic systems will assume the properties of biological ones”* (Village Voice, Sept. 26, 2000).

... Stripped of the usual academic jargon and edubabble, these are in essence the conclusions of Etta Kalovec and John Buell, the authors of The End of Homework: How Homework Disrupts Families, Overburdens Children and Limits Learning (Rocky Mountain News, March 23, 2001).

*Its chief, Kenneth Lay, huddled with Vice President Cheney to draft a national energy policy based on the same **Enronomics** as its own disastrous business strategy.*

(Seattle Weekly, January 3, 2002)

*For the last couple of weeks in utility land, every day has been a red page on the screen. I don’t know how long this will go on, but the market has become more sensitive to any news that has any connotation of **Enronitis**.* (The Street, December 17, 2001)

На нашу думку у зв’язку з активним поповненням арсеналу словотвірних елементів продуктивність такого морфологічного способу словотворення, як елементоскладання, надалі буде значно зростати.

Слід зазначити, що шляхом складання дериваційних елементів можуть виникати не тільки лексичні одиниці. Так, в сучасній англійській мові можна прослідити випадки творення так званих “складних морфем”,

які, хоча і визначаються розділеним написанням, проте, майже миттєво піддаються процесу лексикалізації та набувають статусу одиниць лексичного рівня мовної системи. Про це може свідчити включення таких новотворів у процеси подальшої деривації. У цьому зв'язку досить логічним постає теза вчених про те, що навіть утворення *www.com* може кваліфікуватися як слово [9, с. 129].

Одиниці морфологічного типу, що функціонують в ролі словотворчих елементів, також можуть піддаватись семантичним модифікаціям. Ілюстрацією цього процесу може послугувати інтерлінгвальний словотворчий елемент *-ism*. Саме він упродовж останніх десятиліть, за свідченнями вчених, активно реалізує власний новий семантичний варіант, утворюючи іменники, які позначають дискримінацію, спрямовану на певну категорію людей: *audism, internotism, retro-computerism, outgameism*, тощо.

The year after Liz was born, Tom Humphries, then a deaf graduate student and now associate director of the Teacher Education Program at University of California San Diego, coined a term for discrimination against the deaf and their culture: “audism” (San Diego Union-Tribune, July 27, 2003).

Окремої уваги заслуговує й утворення таких *складних дериваційних елементів*” (*dot-com, dot-name, dot-pro*) які практично відразу зважаючи на об'ємність їх структури можуть функціонувати і в ролі лексичних одиниць, включаючись в процеси лексичної композиції. Прикладом цього можуть слугувати утворені на базі неологізму *dot-com* численні інновації: *dot-com boom, dot-com mania, dot-com bubble, dot-com company, dot-com era, chinapress dotcom, wrestlingdotcom, chinadotcom, chinapress dotcom, wrestlingdotcom, chinadotcom, tt dotcom, appraisersdotcom* та ін.

“We’ve delivered more packages for dot-coms than ever this year”, said Kristen Petrella, a spokeswoman for U.P.S. “E-commerce is having a tremendous impact for us” (New York Times, December 23, 2000).

Raban’s second novel, which takes place amid Seattle’s dot-com boom, satirizes the formerly sleepy city, its provincialism veneered by new wealth (The New Yorker, November 10, 2003).

Hassett shows that the kind of frenzy we saw at the height of dot-com mania, far from being characteristic of financial markets, is actually relatively rare (The New Yorker, August 19, 2002).

Suria was the man for a moribund market. By the time his report came out, the dot-com bubble had been pricked – Amazon’s stock was already down sixty-three per cent from its high (The New Yorker, May 20, 2002).

Розглядаючи дериваційні властивості одиниці *dot-com*, слід особливо відзначити варіативність її формального вираження. Як свідчить наведений нижче приклад, її репрезентація в межах багатокомпонентної мовної одиниці есплікується не цільним або дефісованим, а “дотованим” варіантом.

Talk story about the dot.com internet industry shake-out, specifically mentioning the British on-line retailer Boo.com and would-be Internet television pioneer DEN... (The New Yorker, June 12, 2000)

У свою чергу інновація *dot-name* являє собою певне узагальнення широкої мережі загальноприйнятих інтернетівських одиниць найменування, так званих “кіберафіксів”: *aero* (the air transport industry), *arpa* (operationally-critical infrastructural identifier spaces as advised by the Internet Architecture Board), *asia* (companies and individuals in the Asia-Pacific region), *biz* (business use), *cat* (Catalan language/culture), *com* (commercial organizations), *coop* (cooperatives), *edu* (educational establishments), *gov* (government entities within the USA), *info* (informational sites), *int* (international organizations), *jobs* (employment-related sites), *mil* (the U.S. military), *mobi* (mobile devices), *museum* (museums), *name* (families and individuals), *net* (network infrastructures), *org* (organizations), *pro* (certain professions), *tel* (telephone network), *travel* (travel agents, airlines, hoteliers, tourism bureaus) etc.

Dot-Name Becomes Cybercrime Haven: The company that controls the name registry is charging for access to domain registration information, a step that security researchers say frustrates their ability to police the internet and creates a haven for hackers who run internet scams (Wired Magazine August 28, 2007).

У зв'язку з цим, досить доречною є теза вчених про те, що широко-масштабне впровадження новітніх технологій, становлення та розгалуження сфер “віртуальної реальності” спричинює виникнення якісно нових модусів людського існування. Відтепер об'єктивна дійсність є, так би мовити, діалектичною єдністю “реального” та “віртуального” параметрів. Причому останній являє собою необхідний імпліцитний компонент мовної актуалізації буття. [6, с. 58].

Як ми вважаємо, механізм продукування мовних одиниць та складних афіксів шляхом складання дериваційних елементів утворився за аналогією до механізму словоскладання. Зазначену модель елементоскладання вважаємо за можливе характеризувати як “біфункціональну”, оскільки вихідні продукти її діяльності являють собою одиниці не тільки морфологічного, а й лексичного рівнів мовної системи.

Література

1. Гармаш О. Л. Англomовна епідигматика та розвиток вокабуляру: [монографія] / Гармаш О. Л. – Мелітополь: ТОВ “Видавничий будинок ММД”, 2009. – 128 с.
2. Єнікєєва С. М. Формування та функціонування нових словотворчих елементів англійської мови: Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.04 / Єнікєєва С. М. – Харківський державний університет. – Харків, 1999. – 16 с.
3. Зацний Ю. А., Пахомова Т. О. Мова і суспільство: збагачення словнико-

вого складу сучасної англійської мови: [монографія] / Зацний Ю. А., Пахомова Т. О. – Запоріжжя: Запорізький державний університет, 2001. – 243 с.

4. Кубрякова Е. С. Язык и знание: На пути получения знаний о языке: Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира. [монографія] / Кубрякова Е. С. – М.: Языки славянской культуры, 2004. – 560 с.

5. Левицкий А. Е. Функціональні зміни в системі номінативних одиниць сучасної англійської мови: Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02. 04. / Левицкий А. Е. – К., 1999. – 36 с.

6. Махачашвілі Р. К. Методологічні засади аналізу англійської інноваційної лінгвосфери сучасного буття / Махачашвілі Р. К. // Вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. – РВВ “Вежа” ВНУ ім. Лесі Українки, 2008. – №4. – С. 56-61.

7. Полужин М. М. Диахронно-семантический аспект префиксального словообразования в английском языке: Дис. ...д-ра філол. наук. 10.02.04 / Полужин М. М. – М. – Ужгород, 1993. – 416 с.

8. Полужин М. М., Омельченко Л. Ф. Функциональное словосложение и префиксальные ономазиологические категории в английском языке: [Учебное пособие] / Полужин М. М., Омельченко Л. Ф. – Ужгород: Патент, 1997. – 99 с.

9. Buchanan A. C., Klingsporn B. 1000 Voices That Shared Our Souls. Wisdom to Guide Our Future. – Bloomington: FrontPorch Books, 1999. – 159 p.